

Samhällsbyggnadsförvaltningen
Johan Axner
0171-627077
johan.axner@enkoping.se

Miljö- och energidepartementet
Naturmiljöenheten, Vattenmiljö
103 33 Stockholm

Svar på remiss – En utvecklad vattenförvaltning - Betänkandet av vattenförvaltningsutredningen, SOU 2019:66

Inledning

Enköpings kommun har erbjudits möjligheten att lämna sin syn på remissen SOU 2019:66 ”En utvecklad vattenförvaltning - Betänkandet av vattenförvaltningsutredningen”.

Utredningen ska komma med förslag på hur vattenförvaltningsorganisation bör utvecklas för att på ett effektivt och samordnat sätt uppnå syftet med vattendirektivet.

Inom den kommunala verksamheten finns en stor bredd av frågor. Sedan några år har en strategisk vattengrupp etablerats i Enköpings kommun. Inom gruppen finns tjänstepersoner från de delar av kommunen som berörs av vattendirektivet. Våra synpunkter på denna remiss har arbetats fram inom den gruppen.

Utredningen är för omfattande för att vi ska kunna yttra oss om allt. Vi väljer därför att yttra oss i några delar av utredningen. Dessa delar rubriceras nedan.

Avskaffa vattenmyndigheten

Förslaget att avskaffa Vattenmyndigheterna och att deras arbetsuppgifter ska överföras till befintliga nationella verk och myndigheter. Detta ska ske via en övergångsmyndighet.

Det finns förstås för- och nackdelar med ett sådant beslut. Enköping vill peka på det faktum att Vattenmyndigheten är den enda myndighet idag vars avgränsning utgörs av naturliga avrinningsområden. Avrinningsområden är det centrala begreppet inom vattendirektivet, så även samverkan och att det är tillståndet för akvatiska växter och djur som är styrande för arbetets inriktning. Avrinningsområdesperspektivet är centralt för vattendirektivet, vilket utredningen också understryker. Utredningen föreslår därför tio övergripande avrinningsområden så kallade ”Avrinningsdistrikt”. Men vem utses som ansvarig för dessa områden? Blir det en Länsstyrelse per avrinningsområde som får samordningsansvaret, likt det som Vattenmyndigheterna har idag? Vi är inte säkra på att detta kommer att leda till en tydligare vattenförvaltning. Redan idag föreligger en utmanande situation för samverkan såväl mellan länsstyrelse-länsstyrelse som mellan länsstyrelse-kommun. En sådan här förändring är inte

säker att den kommer att pricka rätt eller att den kommer att bli så mycket tydligare för vattenförvaltningen.

En omorganisation av den här storleken kommer naturligtvis att ta tid och leda till en fördröjning av uppnåendet av vattendirektivet. Risken blir då att de åtgärder som krävs för att uppnå direktivet försenas ytterligare.

Åtgärdsplaneringen på avrinningsområdesnivå

Kommunen delar utredningens syn att åtgärdsplaneringen behöver ske på lokal avrinningsområdesnivå. Det lokala perspektivet behöver bättre tas tillvara i arbetet med att nå vattendirektivets mål. Arbetet behöver ske samverkat mellan de aktörer/intressenter som finns inom det enskilda avrinningsområdet. Detta formaliseras lämpligen genom att intensifiera bildandet av vattenråd eller liknande. Dessa kan bestå av lokala aktörer/intressenter/kommuner som verkar för att förbättra vattenkvaliteten inom avrinningsområdet. De aktörer som har rådighet över de åtgärder som vattenförvaltningen ser som nödvändiga, för uppnåendet av miljökvalitetsnormen för vatten, är också de som har störst chans att lyckas.

Kommunen ser positivt på att förslaget om operativa åtgärdsplaner. Utgångspunkten för åtgärdsarbetet behöver vara att man tar fram planer, till exempel Lokala åtgärdsplaner eller Åtgärdsunderlag för avrinningsområden. Planerna tydliggör vilken vattenkvalitet som råder, vilket gapet till god ekologisk och kemisk status är och vilka åtgärder som ska leda till uppnåendet av god ekologisk och kemisk status samt vad det kostar. Frågan är dock vilken nivå dessa planer behöver tas fram på. Om man förväntar sig att åtgärder ska bli genomförda i ett nästa steg behöver underlagen tas fram på lokal nivå och tillsammans med de som har rådighet. Detta kräver mycket tid och engagemang från såväl länsstyrelse, kommun som lokala markägare. Nu tar många kommuner själva fram sådana underlag via LOVA/LONA eller liknande statliga medel.

En av slutsatserna i utredningen kommit fram till är att Åtgärds genomförande behöver stärkas. Detta ser kommunen positivt på. Under några år har vi sett en ökad resursförstärkning ute på kommunerna då de anställt personal (till exempel vattensamordnare/strateger), LEVA-projekt för att arbeta med dessa frågor. Det finns en rad frågor som är tids- och resurskrävande i arbetet med genomförande av åtgärder. Det kan handla om att söka medel för att anlägga en åtgärd, tillståndsprocess för att kunna få beslut om en åtgärd med mera. Kanske skulle det vara effektivt att bygga upp regionala eller lokala åtgärdskontor där kompetensen om genomförande av åtgärder samlas och utvecklas.

Finansiering av åtgärder

Den statliga finansiering som är tänkt att användas till genomförandet av åtgärder för att nå god ekologisk och kemisk status är långt ifrån tillräcklig. De medel som finns inom till exempel Landsbygdsprogrammet är tänkt att de ska kunna användas för att minska övergödning av jordbrukslandskapets vatten. Stöden medger till och med att genomförandet kan finansieras till 100%. Det finns dock inget krav på att någon ska genomföra dessa åtgärder. Det måste därför finnas ett engagemang och intresse hos den med rådighet för att detta ska bli verklighet. Det är samtidigt så att om åtgärden tar produktiv jordbruksmark i anspråk så finns ingen ersättning som markägaren kan få. Vi vill understryka att det är jätteviktigt att dessa åtgärder kan bli finansierade till 100% om det ska kunna skapas ett intresse för dessa åtgärder i den här regionen. Även byråkratin kring dessa stöd avskräcker den enskilde från att söka dem. Vår uppfattning inom vårt LEVA-projektet avseende

landsbygdsprogrammets stöd är att det är svårt eller nästintill omöjligt att använda dessa stöd för det de egentligen är tänkta att bidra till.

Ett annat stort hinder är de många markavvattningsföretag som finns på jordbruksmark. I de fall berörda markägare inom ett företag är överens om att anlägga en våtmark, eller annan typ av näringsämnesreducerande åtgärd som påverkar företaget, är omprövning av företaget alldeles för komplicerad och svårframkomlig. De markavvattningsföretag som tjänar sitt syfte ska naturligtvis vara kvar men i de fall det finns en enighet att göra förändringar så måste den byråkratiska processen bli enklare även här.

Genom tillsyn går det ju också att få till arbete som leder till minskad belastning på vattenmiljöerna. Lagstiftningen kring vattenfrågorna är fortfarande väldigt svåra att få en överblick över, det fattas lagstiftning som stöd för att ställa krav eller göra bedömningar avseende tillsyn. Tillsynsvägledning saknas i praktiken och den som ges kommer bara i spridda skurar och ambitionsnivån i tillsynsvägledningen följs inte upp i domar och beslut. Sammantaget är ansvar, verktyg och befogenheter inte matchade när det gäller tillsyn. De mål som är satta i nuvarande åtgärdsprogram är inte rimliga i för hållande till hur mycket som ska göras utan att ha lagstiftning, tillsynsvägledning och resurser som backar upp målen. Det gäller både miljöbalk och plan- och bygglag.

Samverkan

Samverkan och kopplingen mellan stat-region-kommun behöver stärkas och förbättras, men trots allt är kanske denna del av vattenförvaltningsarbetet ändå utvecklad. Det som saknas är förankring av arbetet på lokal nivå tillsammans med de aktörer som har rådighet över den mark och de verksamheter där åtgärder behöver vidtas. Detta gäller inte minst i jordbruket, där mera åtgärder behövs för att övergödningen ska minska. Vi ser därför positivt på att utredningen föreslår en förstärkning av det lokala perspektivet. Det är dock nödvändigt att det följs av en förstärkning av såväl resurser som finansiering och att det sker på såväl regional som kommunal nivå. Vattenråd eller liknande är en bra form för lokal samverkan där avgränsningen utgår från avrinningsområdet.

För att stärka lokal vattenförvaltning ytterligare så behöver det bli enklare som markägare/verksamhetsutövare att få begriplig information och vid behov dialog om varför åtgärder behövs, vilka åtgärder som behövs och i vilken omfattning de behövs. Det ska också vara lätt att få redan på vilka bidrag som finns att söka för att göra åtgärder. Bidragen måste självklart täcka de utlägg som uppstår och markägaren ska inte behöva ligga ute med medel allt för lång tid.

Mera personresurser behövs som kan vara stöd för att åstadkomma rätt åtgärder på rätt platser, det kan handla om såväl tillsyn som rådgivning. De LEVA-projekt som är igång med åtgärdssamordnare inom avrinningsområden är ett utmärkt arbete som behöver skalas upp ytterligare för att få fart på åtgärdsarbetet. Arbetssättet inom LEVA kommer att leda till ett ömsesidigt förtroende mellan myndigheter och lantbrukare vilket i sin tur kommer att resultera i att Sverige kan börja beta av det stora genomförandeunderskottet.

Övervakning

En bättre miljöövervakning efterfrågas som utgår från vattendirektivets behov. Det är dock oklart vilket ansvar kommunerna har i denna fråga. Det skulle behöva klargöras, liksom vem som ska stå för kostnaderna för övervakningen. Att se till att

data från undersökningar lagras och tillgängliggörs är centralt och det behöver också tydliggöras hur det ska ske. Kommunerna anlägger redan idag fördröjningsdammar med flera åtgärder för att minska belastningen på vattenmiljöerna. Som regel schabloniseras eventuell påverkan från dagvatten. Här skulle behövas mer provtagning och analys för att veta vilka negativa konsekvenser dagvattnet faktiskt står för.

Vattenmiljöer och stadsplanering

Många städer växer snabbt och mer mark behöver tas i anspråk för ny bebyggelse och nya verksamheter. Trycket på såväl vattenanvändningen som vattenmiljöerna ökar, detta via till exempel ökade avlopps och dagvattenutsläpp. Nybebyggelse medför ofta att andelen hårdgjord yta ökar, vilket medför en större och snabbare ytavrinning och minskad grundvattenbildning.

Belastningen på de vattenmiljöer nedströms ökar. Vattenmiljöer som redan idag inte når upp till god ekologisk och kemisk status. Ofta medför bebyggelse att även annan typ av påverkan ökar, exempelvis byggande av bryggor, båttrafik, muddring och strandmodifieringar.

Trycket på vattenresurserna är hårt och för att vi ska nå en långsiktigt hållbar vattenanvändning behöver vattenfrågorna vägas in tidigt i samhällsplaneringen.

I dagsläget finns dock inte alla förutsättningar på plats för att kommunerna fullt ut ska kunna ställa de krav, i planeringsprocessen, som behövs för att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas. Med nuvarande lagstiftning är det svårt att ställa specifika miljökrav för hantering av dagvatten i samband med exploatering av ny mark. Befintlig bebyggelse är ännu svårare att ställa krav på. Det är endast via icke-bindande översiktsplaner som befintlig bebyggelse och nybyggnadsprojekt hanteras i ett sammanhang. Avrinningsområdet behöver finnas med i planeringsprocessen på något sätt. Kommuner behöver kunna (eller rent av måste) ta fram bindande övergripande krav i översiktsplanering som sedan blir gällande i såväl kommande detaljplanering som nya bygglov inom redan befintliga detaljplaner. Då blir det ett krav som bygg kan ställa vid viss lovgivning.

Kopia till: Miljö- och energidepartementet